

Váradi József Börduda

Avagy szerény, némileg hiányos recept dudakészítéshez.

Azt gondolom, hogy minden ember tudja, mi a börduda. A börduda népszerűségét önzetlen előnyeivel nyerte el. Szinte minden őskeresztény csoportosulás vagy hitetlen pásztornép ismeri. Változatai kelettől nyugatig, északról délre megtalálhatók. Hiába az egész Kolumbusz rejtély, az aztékok s a mayák is ismerték. Az ausztrál őslakók is rendelkeznek egy változatával. Nincsen hír az eszköz ötletének importjáról. Hangja igen kedves a fülnek szabadban, sátorban, de barlangba is. Temetőben és csatarendbe álláskor hátborzongató.

Ha szép sorjában veszed, akkor az egysípú hólyagos furulyától eljutsz a hordozható orgonához. Szerintem, mind börduda az összes, már ami hangszer, amivel a bibliai Ábel is vigadhatott-búsult. Mi kell még? Készítsünk hát mi is egyet. Szavatolom. Nem nehéz.

Kell hozzá legelőbb türelem és sok idő. Ha ezzel megvolnál, ne hamarkodj el semmit. Válassz kutyafuttában, hogy később ne fontolgass, egy-két félidős kecskét. Akárhogy fogsz neki, ezt a szükségét ki nem kerülheted. Mikor nekilátnál, megfogod a kecskét, fejbe kólintod, s a nyakán kiüríted a belsejét, úgy hogy a lábcsontokat is befelé veszed ki, csak a toppancsait ütöd le baltával. Ha ez nem sikerül, akkor se keseredj el, csak arra két bőrt kell frissen összedolgoztatnod, tímárral és szüccsel.

Folytatom a kiürített kecske bőrével, éppen sózd meg, hogy a legyek ne járjanak köröttetek, s futás a vargához. Mondd meg, hitelesen mi készül, nehogy megkeményítse a gondozásával. A varga több időt fog kérni, mert csávázás és cserzés is lesz, de az irházás se marad ki. Így lesz rugalmas, puha és ellenálló. Még talán rá is ülhetsz, nem leli akkor sem semmi. A tímár mosolyogni fog, ha megmondod, barkás bőrrrel jöttem, de te ezzel ne törődj. A tímár a kordoványost pártolja, de ha csak tubakusra sikerül, a se lesz baj. Csak a szattyánostól óvakodj ezúttal.

A mestereknek ne felejtse elmondani milyen díszítésű lesz. Ha a bőr saját díszét előnyösíted, akkor már úgy válaszd a kecskét, csak nehogy úgy megbarátkozzatok, hogy majd sajnáld annak idején megölni. Ha akarod, átöltözteted, mintegy bundát varrsz-varratsz több alkalmas hasi gödölye bőrből. Persze ez sem szabály, hiszen lehet víztaszítóval, szappanozott szóttessel is díszíteni. Csak megférjen dísz a viaszos bőrben, és ne kelljen túl fűjni. Fő, hogy a gazdája szívesen fűjje fel. Nem ritka, a teljesen dísztelen huzatú duda se. Az ilyent vidámabb társaságban, azért mégiscsak le szokták valamivel takarni kirívó csupaszsága miatt. Ahol a belsőségeket kárvallással se tudják kiszedni, ott frissen vágott borjúbőrrrel tapasztják be az elvarrásokat, egész hossza mentén. Erre óvatosnak lenni, igen tanácsos, mert a hólyagból elvesztett levegő, az egyik legnagyobb bosszúság.

A nyakba és a lábakra méretre való dugók járnak. Ezeket ajánlott alaposan elkötözni. A lábakra való dugókra díszeket, jelvényeket, rojtokat és fityegőket szokás szerelni, olyan is van, aki az égtáji vagy törzsi totemjeleit teszi szemlére. Ez főleg attól függ, ki hol fűjje fel a bőrt. A nyaki dugóba szokták illeszteni a szelepes fűvőka - csőrét és az egy, vagy több furulyát és sípot. Az újabbaknál már a fémsíp sem idegen. Nem csodálkoznék, ha valaki egy nap programra nyíló sípokkal állna a közönsége elé. Ma már

minden lehet.

A fúvókához szokás egyszerűen kifőzött csontból szopókát csiszolni, esetleg bekarcolással díszíteni. De a fúvókához, sípokhoz és a furulyákhoz igen sokféle fát is lehet használni. Ajánlott az egyenes, nem szerte ágas fadarab, melynek fiatal korában lágy a bele. Nemcsak könnyebben fúrható át, hanem száradással kevesebbet veszít a méreteiből, ritkábban reped el. Ezek kérge és az alatti rész faragással előnyösen cirkalmazható.

A kelta ünnepi toborzók alkalmával vagy még a római légiók mindenkori felvonulásához szokássá alakult ki és sokan megtanulták viselni a hámos dudát. Ennek, mint a hátizsáknak, csak elől hordják, van egy deréktartója, amire zászlórudat, jelvénytartót vagy annak talpát, esetleg hadikopját s azóta már egyebeket is ki lehetett tűzni. Amit nem mondtam el, annak utána kell járni, vagy ki kell tapasztalni.

Semmit nem adnak ingyen, ismertem szerteszt személyesen olyan dudakészítőt, aki minden munkát egyedül végzett a dudáján, és emellett igen szépen szólaltatta meg. Mesterséget lopni, nem bűn. Nem is szégyen. Kell. Lám milyen szépen felfújtam... a dudasípoló nótáját.

***